

O’TKIR HOSHIMOVNING “DAFTAR HOSHIYASIDAGI BITIKLAR” ASARIDA “ONA” OBRAZINING O’ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Otajonova Rahima Odilbek qizi

Samarqand davlat chet tillari instituti talabasi

Gmail: otajonovarahima09@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Sattorova Dilrabo Ikrambayevna**

Buranova Lola Uktamovna

Annotatsiya: Mazkur maqola sevimli o’zbek yozuvchisi O’tkir Hoshimovning “Daftar hoshiyasidagi bitiklar” kitobi asosida yozilgan. Bu kitobning boshlanishida adib asarini qirq yil davomida yozganligini haqida aytib o’tadi.” Men buni umrim davomida shoshmasdan yozganman va siz ham shoshmasdan o’qing”- degan jumlar aks ettirilgan. Bu asar yozuvchining umri davomida ko’rgan kechirganlari asosida chiqargan xulosalari hisoblanadi va shuningdek bunday xulosalarni har birini alohida kitob qilib chiqarsa bo’ladi.

Kalit so’zlar: Ona va farzand o’rtasidagi munosabat, tarnov, laylak , hikoya, mehribon ona obrazi, tushuncha.

KIRISH

O’tkir Hoshimovning asarlari o’ziga xos adabiy va uslubiy xususiyatlarga ega. U o’zining o’ziga xos yozish uslubi, ijtimoiy va ma’naviy mavzularni yoritish tarzida o’zbek adabiyotida muhim iz qoldirgan. Uning asarlarida insonning ichki dunyosi, ruhiy holati, o’zini anglash jarayoni alohida ahamiyatga ega. Yozuvchi xarakterlarining psixologik chuqur tasvirlaydi, ularning fikrlaridagi va his-tuyg’ularidagi qarama-qarshilik ko’rsatadi. Bu jihat ayniqsa uning “O’tkan kunlar” kabi asarlarida kuzatishimiz mumkin. Hoshimovning uslubi oddiy va tushunarli bo’lib, keng o’quvchi auditoriyasiga mo’ljallangan. Uning tilida lo’nda va soddalik hukm suradi, shu bilan birga, u biron-bir mavzuni chuqur aks ettiruvchi tarzda yoritishga muvaffaq bo’ladi. U yozishda aniq, soda va ta’sirchan usulni qo’llaydi.

Asarlarda insoniylik, ma’naviyat, axloqiy qadriyatlar, sevgi, sadoqat va fidoyilik masalalari ko’plab hollarda o’rganiladi. Hoshimov o’z asarlarini nafaqat ijtimoiy balki o’quvchiga ma’naviy o’sishni va o’zligini anglashni targ’ib qilish maqsadida yozadi. Yozuvchining asarlari insonning ichki dunyosini, ruhiy holatini chuqur tasvirlaydi, ijtimoiy masalalarni kiritadi va jamiyatdagi o’zgarishlarga oid chuqur

fikrlarni bildiradi. Uning asarlarida milliy qadriyatlar, ma'naviyat, axloqiy saviya va yangilanish ruhi alohida o'rin tutadi. Asarlari o'zbek adabiyotining rivojlanishiga katta hissa qo'shgan va hozirgi kunda ham keng o'qilmoqda.

O'tkir Hoshimovning "Daftar hoshiyasidagi bitiklar" kitobidan badiiyat bilan yakunlangan so'zlarning yoqimli harakatini maroq bilan kuzatish mumkin. Undagi qaydlarda bayon qilingan fikr-tuyg'ularni har kim ham ayta olmaydi. Agar ta'bir joiz bo'lsa, undagi har bir baydni alohida asar sifatida qabul qilishimiz mumkin. Ulardagi samimiyat, badiiy so'zga oshuftalik va shaydolik, mulohaza va mushohadalar har bir satrida namoyon bo'lib turadi. Ana shu samimiyat insonning qalbini zabt etadi, uni adibning badiiy tafakkur olamiga olib kiradi, shuningdek yozuvchi tomonidan yaratilgan Ona obrazi va fazilatlari mohirona tasvirlangan.

Ona! Hayot saboqlarini beruvchi, jonkuyar mehribon inson. Katta-yu kichikka doimo birday yordam bera oladigan, hamisha to'g'ri yo'l ko'rsata oladigan murabbiy. Oilada hammani ko'ngliga yo'l topadigan mehribon ona. Naqadar buyuk zot faqat uning farzand uchun kechalari bedor o'tkazgan, farzand kamoli uchun yelib yugurgan, oilasini tinch yashashi uchun har ishga tayyor, atrofdagilarga beminnat mehr bergan zot. O'zi ona bo'lsada, bir daqiqa ham farzand ekanligini unutmay ota-ona xizmatiga shay turgan inson balki uning buyukligi ham shundadir balki shuning uchun ham barchamiz uning oldida ta'zimdadirmiz.

Onalar farzandlari uchun eng yaqin do'st bo'lishadi. Albatta, bunday oqibatni boshqa hech narsaga tenglashtirib bo'lmaydi. Hatto otalar ham bunday aloqa o'rnata olmaydi. Bu rishta bolalikdan boshlanadi. Shunisi e'tiborliki, ona bolasini gap-so'zsiz tushunishi ham mumkin. Onalar umuman oilaning hissiy tayanchidir. Oila a'zolari, albatta, onalarga o'z his-tuyg'ularini tashvishlanmasdan aytib berishlari mumkin. Odam deyarli har qanday sirini onasi bilan bo'lishishi mumkin. Buning sababi shundaki, onalar o'z oilasiga kata ishonch bildirishadi. Bundan tashqari onalarimiz juda kechirimli tabiyatga egadir. Shu sababli har qanday hatolikka yo'l qo'yilsa ham onalar bilam qo'rqmasdan bo'lishish mumkin chunki ular bizdan maslahatini va yordamini ayashmaydi.

Misol tariqasida, "Daftar hoshiyasidagi bitiklar" asaridan "Tarnov" parchasida muallif mehribon va kuyunchak ona siymosini tasvirlaydi u orqali onaning bolasini qayg'urishi va har qanday holatda ham bolasini o'ylashi, o'zi yomg'irda ivib ketsayam bolasi uchun issiq kiyimlar olib chiqishi, farzandiga bo'lgan mehr-muhabbatini va shunidek o'g'li ham o'zini bolasini shunday qayg'urishini

kuzatamiz. Hamda shu yerda huddi “Yer dumaloq” degan maqolni aytishimiz mumkin.

Yana misol tariqasida yana bu asarda ”Laylak” parchasini ko’rsatishimiz mumkin. Bunda adib ona siymosini juda chiroyli tasvirlaydi, u orqali barcha onalarni va o’zbek ayollarini bolasiga bo’lgan mehr muhabbati, umrini unga bag’ishlashi, bolasi nimaiki so’rsa aytishi, har qanday savollariga javob berishini kuzatishimiz mumkin. Ammo, afuski, ba’zi farzandlar ulg’ayganidan so’ng esa qari onasiga yaxshi muomalada bo’lishmaydi.

Yana shuni aytish kerakki, bu hikoyani o’qib onaga achinasiz, onangizni o’ylab qolasiz. Nahotki men onamga shunaqa munosabatda bo’ldimmi deb. Laylak hikoyasida ona yoshligida bola necha marta so’rsa ham javob berishi onalarimizning sabr toqatini mehribonligini ko’rsatib turadi. Lekin bolasini onasiga qilgan munosabatini ko’rib u bolaga nisbatan nafratimiz oshadi. Lekin qaytar dunyo ekanligini va uning ham farzandlari borligini hikoya so’ngida yaqqolligi tushunarli bo’lgan.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bu asarda umr davomida yozilgan va sizning ham umringiz davomida kerakli bo’ladigan ibratli so’zlar bor. Ba’zilaridan xulosa chiqarasiz yana ba’zilarini o’qib yig’laysiz. Aksariyat hikoyalarni o’qib esa o’ylanasiz yana birlarini takror va takror aytaverib yod bo’lib ketganligini bilmay qolasiz. Onaning ichki dunyosi, uning farzandiga bo’lgan mehr-muhabbati, sabri, mehnati va ijtimoiy roli orqali muallif insoniyatning eng muhim qadriyatlarini, oilaviy munosabatlarini va insoniy hissiyotlarini chuqur aks ettirdi. Bu asarda ona tasvirida ko’plab qatlamlar, kuch va zaiflik, sadoqat va qurbonlik elementlari birlashib, uni haqiqiy hayotdagi ona obraziga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI

1. U Qo’ziyev, Tilda soflik masalasi, ta’limda turkiy xalqlar milliy mentalitetini mustahkamlashning dolzarb ..., 2022.
2. O’tkir Hoshimovning “Daftar hoshiyasidagi bitiklar” kitobi “Tarnov” hikoyasi 56-bet.
3. M Saidova, UL Qo’ziyev, Uslubiy qo’llanma, Namangan: Kamalak 127, 2017.
4. M. A Ubaydullaeva, The history of the development of the terms of literary studies of the turkic peoples, Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 2 ..., 2022.

5. U Kuziev, SY Aslanova, Dictionaries compiled based on navoi's works, Scientific Bulletin of Namangan State University 1 (6), 319-326, 2019.
6. D Nu'Monova, U Qo'Ziyev, Badiiy matnni lingvostatistik tomondan tahlil qilish, Oriental Art and Culture, 119-121, 2020.
7. Azamatovna, U. M. (2020). Comparative-typological analysis of the terms of folk art. International Journal on Integrated Education, 3(12), 155-157.
8. Ubaydullayeva, M. A. (2022). Methodology Of Using The" Analytical Reading" Technique In The Interpretation Of The Epos" Alpomish". Международный Журнал Языка, Образования, Перевода, 3(2).
9. Ubaydullaeva, M. A. (2022). The History Of The Development Of The Terms Of Literary Studies Of The Turkic Peoples. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(12), 18-25.